

KEHITYSPOLIITTISEN TOIMIKUNNAN TÄYSISTUNTO TO 7.6.2016

Paikka: Pikkuparlamentti, suuren valiokunnan kokoushuone

Osallistujat

Jäsenet: 1. Varapj. Hanna Sarkkinen (vas), 2. varapj. Saara-Sofia Sirén (kok), Pia Kopra (ps vara), Rilli Lappalainen (Kehys ry.), Susanna Huovinen (sdp), Elina Multanen (Naiset ja tytöt – painopiste), Timo Lappalainen (Kepa), Jussi Pakkasvirta (UNIPID), Timo Palander (SY), Jani Toivola (vihr, saapui 9.35)

Asiantuntijajäsenet: Tuuli Juurikkala (VM), Pertti Anttinen (UM), Kristiina Kumpula (SPR), Sari Lehtiranta (UM), Annika Lindblom (Kestävän kehityksen toimikunta), Marjukka Mähönen (MMM), Leena Pentikäinen (TEM), Jyrki Pulkkinen (UM), Eija Rotinen (UM), Kalle Sysikaski (Rauhanliitto),

Sihteeristö: Marikki Stocchetti, Katja Kandolin

Muut: Hanna Rinkineva (UM)

1. Kokouksen avaus

Varapuheenjohtaja Hanna Sarkkinen avasi kokouksen klo 9.02.

2. Pöytäkirjojen hyväksyntä

Hyväksyttiin täysistunnon pöytäkirja 14.4.2016 ja työvaliokunnan pöytäkirja 19.5.2016.

3. Suomen Verotus ja kehitys – toimintaohjelman esittely

Kansainvälinen veronkierto ja veronvälttely estävät kehitysmaiden julkisen talouden kehittymistä ja veropohjan vahvistumista. Kehitysmaille kuuluvia verotuloja jää saamatta ulosvirtaavien hallitsemattomien tai laittomien rahavirtojen vuoksi. Tämä heikentää merkittävästi kehitysmaiden kykyä tarjota peruspalveluja tai rakentaa omaa talouttaan ja yrityssektoriaan. Kansallisen veropohjan vahvistaminen on myös Agenda2030:n ja globaalikumppanuuden keskeisimpiä teemoja. Suomi on laatimassa ensimmäistä *Verotus ja kehitys – toimintaohjelmaa*. KPT:n jäsenet ovat voineet tutustua ja kommentoida tulevan ohjelman luonnosta toukokuun aikana. Se julkaistaan 21.6.2016. Verotus ja kehitys – aihetta käsitellään myös KPT:n seuraavassa Suomen kehityspoliittikan tila 2017 – vuosiarviossa. Sen suunnittelu käynnistyy 18.8.2016 KPT:n työpajassa. KPT:n jäsenistöllä on ollut mahdollisuus tutustua ”Suomen verotus ja kehitys – toimintaohjelman” luonnokseen ja kommentoida sitä. Sihteeristö on koostanut KPT:n jäseniltä saadut kommentit täysistunnon keskustelua varten ja lähettänyt kommentit edelleen Hanna Rinkinevalle.

Alustuspuheenvuoro johtava asiantuntija, verotus ja kehitys Hanna Rinkineva (UM/KEO-10): Hanna Rinkineva kertoi olleensa marraskuusta 2015 lähtien verotusasioden johtavana asiantuntijana UM:ssä. Nyt laaditulle toimintaohjelmalle on ollut tarvetta. Ohjelma julkistetaan 21.6. klo 10 UM viestintäosaston pressiaulassa. Ohjelman toimeenpano tapahtuu UM:n vastuuyksiköissä sekä verotus- ja kehitystyöryhmässä. Seuranta ja päivitys tapahtuvat samassa syklissä vaikuttamissuunnitelmien ja maaohjelmien kanssa. Raportointi tehdään Addis Tax Initiative:lle ja eduskunnalle ja ohjelmasta teetetään myöhemmin ulkoinen evaluointi.

Verotukseen ja kehitykseen liittyvä olennaisesti mm. kehitysmaiden oman rahoitusohjelman/julkisen rahoituksen vahvistaminen, kansainvälisten verotussääntöjen aukkojen tukkiminen, laittomien rahavirtojen hillitseminen ja verotuskyvyn vahvistaminen. G20/OECD:n johdolla on tehty suositukset monikansallisten yritys-

ten verosäännöiksi ja kehitysmaiden osallistumisesta laajapohjaiseen toimeenpanoon ja säännöistä hyötymiseen. Muita verotukseen ja kehitykseen liittyviä tärkeitä toimia ovat mm. instituutioiden vahvistaminen (verohallintojen ja muiden relevanttien tahojen kuten parlamentti, tulli, ym.), kansalaisyhteiskunnan voimaannuttaminen hallitusten tilivelvollisuuden vaatimiseen (verojen keruu ja käyttö myös köyhimpiä kansalaisia hyödyttävien julkisia palveluja rahoittamalla) sekä tutkimus (laittomat rahavirrat, evidenssi onnistuneista uudistuksista, vaikuttavuusarvioinnit).

Verotus ja kehitysteemaan liittyviä tärkeitä kansainvälisiä ja kotimaisia sitoumuksia:

Kestävän kehityksen tavoitteissa verotusasiat tulevat esille erityisesti tavoitteessa SDG 8 (Decent Work and Economic Growth: osallistavaa ja kestävää kasvua), SDG 16 (Peace, Justice and Strong Institutions: osallistavat yhteiskunnat, laittomien rahavirtojen estäminen, verohallinnon kapasiteetin vahvistaminen) ja SDG 17 (Partnerships for the Goals: toteutuskeinot, globaali kumppanuus, kotimaisen ja julkisen rahoituksen lisääminen, verotus).

Addiksen päätöksissä (Addis Ababa Action Agenda) korostuivat kotimaisen rahoituspohjan kasvattaminen ja tehokas käyttö, instituutioiden läpinäkyvyys, kansalaisten vaikutusmahdollisuudet poliittisiin päätöksiin, kansainvälinen yhteistyö verotusasioissa, kansainvälinen tuki kehitysmaiden verotuskyvyn kehittämiseksi, kansainvälisten yritysten maan verotus, laittomien pääomavirtojen hallitseminen, luonnonvarojen verotus sekä kansalliset valvontaelimet.

KEPO-selonteossa: painopiste 2 "Kehitysmaiden oma talous on lisännyt hyvinvointia" (Suomi vaikuttaa verotusta ja yritysvastuuta koskevien pelisääntöjen muotoutumiseen sekä rahoituslaitosten linjauksiin) ja 3 "Yhteiskuntien demokraattisuus ja toimivuus on lisääntynyt" (Suomi lisää panostusta verotuskyvyn kehittämiseen ja osallistumista globaaliin työhön verotuksen pelisääntöjen kehittämiseksi...)

Verotus- ja kehitystoimintaohjelmaa tarvitaan, koska verotuskysymykset ovat hallitusohjelman erityispainopiste ja eduskunnan painottama teema.

Toimintaohjelma kertoo kootusti ja seuraa Kestävän kehityksen 2030 -toimintaohjelman, Addiksen päätöksen ja Addis Tax Iniativen toimeenpanon sekä verotus ja kehitys –teeman tulostavoitteiden seurannasta. Suomen verotus- ja kehitystyötä kohtaan on kohdistunut kasvava kotimainen ja kansainvälinen kysyntä. Tämän takia selkeä viestiminen Suomen toimista on nähty tarpeellisenä. Tiivis matriisimuotoinen toimintaohjelma toimii Suomen verotus ja kehitystyön käyntikorttina Suomessa ja ulkomailla.

Verotus- ja kehitysasioiden poliittinen ohjaus tapahtuu Agenda2030n, hallitusohjelman, kehityspoliittisen selonteon, maaohjelmien, monenkeskisten vaikuttamissuunnitelmien, hallituksen toimintasuunnitelman kansainvälistä veronkiertoa vastaan (2014), kautta.

Toimintaohjelmatavoitteet. 1. Kansainvälisellä yhteistyöllä tulisi saada aikaan uudet globaalit monikansallisia yrityksiä koskevat verotussäännöt, jonka ytimessä ovat maakohtainen veroraportointi ja automaattinen tietojenvaihto. 2. Kehitysmaiden verotuskykyä tulisi vahvistaa kehittämällä verohallintoa, tullia, ym. valtion varojen käyttöön ja valvontaan liittyviä instituutioita. 3. Kansalaisyhteiskuntien tietoisuutta ja osaamista tulisi lisätä verotuksen merkityksestä sekä tilivelvollisuuden vaatimisesta verotulojen käyttämiseksi julkisiin palveluihin. Tavoite 4: Käytössä tulisi olla luotettavaa analyysia laittomista rahavirroista ja ratkaisusta niiden hillitsemiseksi sekä vaikuttavuusarviointia verotuskyvyn vahvistumisesta.

Keskustelu

Pääsihteeri kertoi, että viideltä eri KPT:n jäsentaholta on saatu kommentteja määräaikaan mennessä. Ennen kaikkea kaivattiin pitkäjänteisyyttä, ei vain hallituskausiksi laadittua ohjelmaa. UM:n toimintaosuus hallituksen kansainvälisen veronkierron vastaisesta toimintaohjelmasta tulisi tuoda selvemmin esille. Selvennystä kaivattiin siihen, onko ohjelma koko valtionhallintoa vai ainoastaan ulkoministeriötä sitova. KPT:n jäsenistö oli sitä mieltä, että suomalaisten yritysten osuus ja yksityissektorin työ kuuluisi tämän ohjelman alle. Toimin-

taohjelmaan toivotaan uusia avauksia, esimerkiksi seuraavasti: verokumppanuus ja sen tuki (Suomi sitoutunut kaksinkertaistamaan, tämä toivottiin selkeämmin esille), verotusteeman universaalisuus, myös euroopalainen ongelma sekä kansainvälisen verojärjestelmän kehittäminen (YK, OECD, mikä on oikea paikka ja mitä Suomen tulisi tehdä).

Hanna Rinkineva totesi, että EU-toimet on nostettu paremmin esille uudessa versiossa. EU:n johdonmukaisuus ja sen vahvistaminen (verotuskysymyksen paremmin esille esim. EU:n kehitysyhteistyössä). Yritysvastuu ja verotus liittyvät yhteen, konkreettiset toimet otettu tämän osalta paperiin.

Keskustelussa tuotiin esiin, että kansainvälinen aseteollisuus liittyy laittomiin rahavirtoihin ja verovälttelyyn, Rauhanliitto esitti sivulle 2 tähän liittyvää muotoilua neljännen kappaleen loppuun: "*Kehitysmaiden ja erityisesti hauraiden valtioiden verotuskyvyn vahvistamiseksi on välttämätöntä puuttua kansainvälisen asekaupan ja aseiden salakuljetuksen ja laittomien rahavirtojen välisiin yhteyksiin*". Todettiin myös, että huumekauppa olisi myös tärkeää nostaa asekaupan rinnalle. Veronkierron yhteys rikollisuuteen tulee tuoda esiin tekstissä. Rinkineva/UM totesi, että laittomat ja hallitsemattomat pääomavirrat liittyvät myös ase- ja huumekauppaan, mutta seuraaville neljälle vuodelle kärki tulee olemaan kehitysmaiden kyky hyödyntää ja tehokkaammin verotulot, jotka jäävät kansainvälisten veroaukkojen vuoksi saamatta.

Todettiin myös, että verotus on vain yksi ongelma, mutta merkittävästi suurempi ongelma ovat kehitystavoitteiden vastaiset pääomavirrat. Kehitystavoitteet toteuttavien ja mahdollistavien pääomavirtoja olisi optimoitava, jotta kehitysmaihin jäisi mahdollisimman paljon resursseja.

Kehitysmaiden verohallintojen kehittäminen on erittäin tärkeää, jotta osaamista saadaan paikan päälle. Esimerkiksi Suomen verohallinnon asiantuntijat ovat kouluttaneet useita afrikkalaisia kollegoitaan. Kumppaniin oma sitoutuminen, omistajuus on oltava olemassa.

Tavoitteiden alla neljänteen kohtaan toivottiin, että tuotaisi selvästi esille, että tietoa ja tutkimusta on jo ja että sitä tulisi käyttää hyväksi. Parempi muotoilu olisi "Otetaan käyttöön tai käytetään".

Keskusteltiin myös toimintaohjelman suhteesta hallituksen muuhun työhön ja toivottiin tarkennusta siihen, miten kokonaisuus tulee etenemään hallituskaudella. VM edustaja totesi, että kyseessä on Valtioneuvoston yhteinen ohjelma ja että edellinen hallituksen toimenpideohjelma (2014) jatkuu eikä suurta eroa nykyisen ja edellisen hallituksen välillä asian suhteen ole. On hyvä että Suomi panostaa verotusasioihin ja uudessa toimintaohjelmassa on koottu hyvin yhteen se, mitä tehdään.

Kansalaisyhteiskunta on olennainen huomio, eteenpäin menty juuri kansalaisyhteiskunnan ja vapaan median sekä puolueiden kautta.

Toivottiin, että taulukkoon merkataan myös Suomen kahden miljoonan tuki World Bankin EITI:ä tukevalle rahastolle.

Toivottiin myös linjausta omistajaohjauksen suhteen: kehitysyhteistyörahoja ei tule investoida rahastoihin, jotka sijaitsevat veroparatiiseissa tai jos ne ovat kehitysmailta pois. Asia on nähtävä kokonaisuutena, ei voi tehdä niin, että toimitaan siilossa. Johtamismekanismia tai poliittista ohjausta ei ole, vaikka on linjauksia. Arviointi on myös vaikeaa tuloksellisuuden näkökulmasta ja seuranta on ole. Toimintaohjelman ohjauksesta ja arvioinnista tulee sopia ja ne tullaan lisäämään ohjelmaan. On huomattava, että kyseessä on UM:n toimintaohjelma, joka on osa kehityspoliittisen selonteon toimeenpanoa. Rahoituspäätös uusille toimille on kuitenkin oltava, jotta ne voidaan toteuttaa.

4. Suomen Kestävän kehityksen Agenda2030 – raportin kommentointi

Suomen hallitusohjelman mukaisesti hallitus laatii valtioneuvoston kanslian johdolla Suomen kansallisen Kestävän kehityksen toteuttamissuunnitelman vuoden 2016 loppuun mennessä. Toimintasuunnitelmassa määritetään Agenda2030-tavoitteiden kansalliset toimeenpanon painopisteet ja niiden vaiheistus. Suunnitelma muodostaa dynaamisen kehikon seuraavien 15 vuoden ajalle. Sen tulisi kattaa sekä Suomen kansalliset toi-

met että Suomen globaalivastuun ulottuvuuden. Raportin tiivistelmä julkaistiin 23.4. YK:n sivuilla. KPT:n jäsenillä oli mahdollisuus kommentoida sitä suoraan valtioneuvoston kansliaan. Suomen Agenda2030 raporttiluonnos lähetään KPT:n jäsenille heti kun se valmistuu kesäkuun alussa. Täysistunnossa käydään läpi sihteeristön saamat pääkommentit raporttiin.

Alustussanat pääsihteeri Annika Lindblom (pääsihteeri, Kestävän kehityksen toimikunta): Suomi päätti lähteä vapaaehtoisena raportoimaan omasta kestävästä kehityksestä liittyen Agenda2030 toimeenpanoon. Heinäkuun puolivälissä 22 maata tulee raportoimaan High Level Political Forumissa (HLPF), jossa Suomen työtä esittelee Kestävän kehityksen toimikunnan varapuheenjohtaja Kimmo Tiilikainen. YK:n koostama raportti tulee koostumaan kolmesta osasta: yhteenveto (kaikille YK:n kielille), varsinainen raportti, raportointi HLPF:ssä (15 min + keskustelu). Suomen raportissa on uusia elementtejä, esimerkiksi luku 3.5 "Tavoitekohtainen tarkastelu" tulee suoraan VNK:n toimeksiantamasta selvityshankkeesta (Avain 2030-hanke), jota SYKE/DEMOS ovat toteuttaneet ja jossa tavoitteena on antaa kokonaiskuva Suomen lähtötilanteesta, haasteista ja mahdollisuuksista Agenda 2030:n toimeenpanossa. Luvun 4 "Toimeenpanon välineet ja resurssit" alla on käynnistynyt VNK:n vedolla toimintamalleja koskeva työ, johon halukkaat sidosryhmät ovat saaneet osallistua. KPT:n jäsentahojen kautta saadaan lisää sisältöä globaaliulottuvuuteen, joka ei ole ollut tekstissä tarpeeksi hyvin esillä. Jatkotyön osalta Annika Lindblom totesi, että 10.6. mennessä on pyydetty mahdolliset kommentit (myös KPT:lta), 11.6. Suomen raportti kootaan ja käännetään ja lähetetään YK:lle ennen juhannusta.

Keskustelu: Pääsihteeri Stocchetti totesi, että aikataulu haastava ja että kommentteja ei ole vielä tullut KPT:lle jäsenistöltä. Pääsihteeri pyysi tästä eteenpäin kommentoimaan suoraan Keke-sihteeristölle. 10.6. mennessä. Globaaliulottuvuus on jäänyt raportissa hiukan heikoksi, vaikka se on mukana hyvin Suomen Kestävän kehityksen sitoumuksessa. Seuranta ja evaluaatio vaativat kehityspolitiikan osalta tulosperustaisuuden sekä evaluaatiokriteerien tarkastelua. Pääsihteeri totesi, että EU-ulottuvuus on ollut heikko lenkki ja EU tarvitsee myös askelmerkit. Huomioitavaa on myös se, että Gap-analyysi koskee vain kansallista puolta. Evaluaation roolista todettiin, että arviointityö puuttuu, vaikka indikaattorit ovat kyllä olemassa. Arviointijärjestelmä on myös hajanainen ja arvioinnin työnjako on tekemättä. Olisi tärkeää saada nimenomaan arviointiverkosto, ei indikaattoreita niinkään. Tulee myös pohtia, miten globaali työ arvioidaan.

Todettiin myös, että ihmisoikeusperustaisuus puuttuu tekstistä kokonaan (vrt. leaving no-one behind), samoin vastuu ja tilivelvollisuus ja se, millä näitä seurataan.

Yleisesti todettiin, että globaaliulottuvuus jää raportissa irralliseksi ja liian suppeaksi, miten esimerkiksi huomioidaan kehitys vuoteen 2030 saakka (hallituskausi tai kehityspoliittisen ohjelman kausi ei ole riittävä aikajänne).

Luvun 3.2. kohtaan "Uusien toimintamallien kehittäminen" todettiin, että poliittinen dialogi puuttuu, samoin dialogi yritysten kanssa.

Varapuheenjohtaja totesi, että Eduskunnan tietoisuus kestävästä kehityksestä on valitettavan matalaa. Poliittisen korkean tason keskustelua ei asiasta ole vielä ja tarvittaisiin poliittisen keskustelun mekanismeja (valiokunnat lait, budjetti). Kunta- ja paikallistaso on olennainen asia ja toimeenpanon on toimittava paikallistasolla.

Kestävän kehityksen toimikunnan pääsihteeri Annika Lindblom totesi lopuksi, että kansallisella kestävästä kehityksen puolella on tehty paljon töitä. Nyt otetaan myös globaali puoli mukaan. Ymmärretään myös, että arviointi on muutakin kuin indikaattorityötä ja VNK on halukas katsomaan arviointia laajemmin (kuin pelkästään indikaattoreiden kautta). Lindblom totesi, että elinkeinoelämän sitoutuminen on erittäin tärkeää ja että 60 yritystä on jo mukana sitoumuksissa. Ihmisoikeusperustaisuus on jäänyt sanana pois ja se tullaan lisäämään raporttiin. Kuntien, paikallisten alueiden ja kansanedustajien sitouttaminen ovat suuria haasteita, mutta myös resurssikysymys. On myös huomattava, että Suomen HLPF-raportti on vain väliraportti ja että varsinai-

nen kansallinen toimintasuunnitelma valmistuu vuoden loppuun mennessä (hallitus hyväksyy vuoden 2017 alussa). Yhteiskunnallinen keskustelu aiheesta käydään syksyllä.

- *Kommentit raporttiin voi lähettää suoraan Keke-toimikunnan sihteeristölle 10.6. mennessä.*

4. KPT:n matkadelegaatiot: jäsenten hyväksyntä

KPT:n täysistunto hyväksyi 14.4. vuoden 2016 matkakohteiksi Brysselin (31.8. -2.9.) ja Tansanian (29.10 – 5.11). Molemmat matkat ovat KPT:n työskentelyä tukevia tiedonhankintamatkoja. Delegationin johtajana toimii KPT:n puheenjohtaja tai tarvittaessa varapuheenjohtaja (Bryssel varapuheenjohtaja Hanna Sarkkinen, Tansania puheenjohtaja Aila Paloniemi). Sihteeristö suunnittelee matkat ja koostaa niistä matkaraportin. Matkalle osallistujat sitoutuvat yhteiseen työpanokseen matkan aikana.

Brysselin matkan pääteemoja ovat Euroopan kehityspoliittikan uudistaminen, Euroopan globaalistrategian toimeenpano, Agenda2030 toteutus sekä politiikkajohdonmukaisuus (ml. kauppa ja kehitys). Lisäksi vierailaan Belgian ulkoministeriössä kuulemassa kehitysyhteistyölakikokemuksia ja tavataan "Belgian KPT:n" (Advisory Council) jäseniä.

Tansanian matkan pääteemoja ovat meneillään oleva hallinnon reformi, yksityissektorivetoinen kasvusuunnitelma sekä työllisyys, luonnonvarahallinta ja kansalaisyhteiskunnan tila. Lisäksi vierailaan Finnfundin hankkeissa (ml. metsäkatoa ehkäisevät hankkeet) sekä kestävänsä kehityksen johtajakoulutusta järjestävässä Uongazi-instituutissa (*Institute of African Leadership for Sustainable Development*), jota Suomi rahoittaa.

Matkalle lähtijöistä päätettäessä huomioitiin myös se, että KPT:n seuraava kenttämätka Myanmariin on vahvistunut loka-marraskuun vaihteeseen 2017 (viikko 44, eduskunnan istuntovapaa). Todettiin, että pitkien kenttämatojen kulut sekä lähetystöjen vastaanottokapasiteetti rajoittaa ryhmien kokoa ja että kansanedustajilla on matkoille etusija. Lisäksi painotetaan asiantuntemusta. Erityisesti Tansanian ja Myanmarin osalta delegaatiot pyritään muodostamaan siten, että mahdollisimman monet eri tahot pääsisivät osallistumaan joko Tansanian tai Myanmarin matkalle.

Matkalle ilmoittautuneet Bryssel

- 1.Hanna Sarkkinen (vara pj.)
- 2.Marikki Stocchetti (raportoija)
3. Julia Ojanen
4. Timo Palander
5. Rilli Lappalainen
6. Kari Kulmala
7. Antero Laukkanen

Matkalle ilmoittautuneet Tansania

1. Aila Paloniemi (pj.)
2. Marikki Stocchetti (raportoija)
3. Anders Adlercreutz
4. Hanna Sarkkinen
5. Antero Laukkanen
6. Järjestöjäsen (nimetään myöhemmin)

Myanmarin matkasta tiedustelleet

1. Aila Paloniemi (pj.)
2. Marikki Stocchetti (raportoija)
3. Saara-Sofia Sirén
4. Jussi Pakkasvirta
5. Kalle Sysikaski
6. Kari Kulmala

- *Hyväksyttiin matkadelegaatiot Brysseliin ja Tansaniaan sekä todettiin Myanmarin matkasta kiinnostuneet.*

5. Tiedoksi

- 14.6. *KPT:n lakityöryhmä* klo 10:30–12, Pikkuparlamentti, kabinetti Mustapoppeli
- 10.6.2016 klo 9:00-12 *Suomen kauppaa tukevan kehitysyhteistyön evaluoinnin tulokset*, Säätytalo
- 16.6. *Yritykset ja kestävä kehitys* -työryhmä klo 10–11:30 Pikkuparlamentti, kabinetti Vaahtera.
- 21.6. *Public presentation of the Evaluation of Finland's Country strategies and Country Strategy Modality* klo 13:00 – 17:00 Säätytalo
- 18.8. *KPT:n vuosiarvioreporttityön käynnistävä työpaja*, klo 14:00 – 17:00, (sauna 17:00-19:00). Villa Kivi
- 22.8. klo 15:00–16:00 *Videoneuvottelu Brysselin Suomen EU-edustuston kanssa*, UM Bunkkeri. Briefing EU:n kehityspolitiikka ja KPT:n Brysselin matka.

5. Muut asiat

Ei muita asioita.

6. Kokouksen päättäminen

Varapuheenjohtaja Sarkkinen päätti kokouksen klo 11.01.